

ועתה, שמדברת הברייתא במתן דם של שחוטין שהתערבו, שוב אין להקשות ממנה לרב יוסף שאמר אין מקריבין ללא סמיכה. שהרי כאן מדובר שנתערבו רק לאחר שחיטה, ובהיותם בחיים היו ניכרים, וסמכו עליהם הבעלים.

והמשך הברייתא הוא: **רבי אומר: רואין את המתנה שניתנה מהכוס האחת שבלולים בה דמי הקרבנות, אם יש בה כדי שיעור נתינה לזה, וכדי שיעור נתינה לזה כשרה. ואם לאו — פסולה.**

ודנה הגמרא: **ומי אית ליה לרבי האי סברא שיש שיעור לנתינת הדם?**

והא תניא: אמר רבי: לדברי רבי אליעזר, המכשיר להזות "מי חטאת" על טמא מת על אף שהתערבו בהם מים אחרים, הפסולים להזאה, הרי (15) —

א. **הזאה כל שהוא של מי חטאת מטהרת.** כי עה-ב "הזאה" אינה צריכה שיעור. והיינו, כיון ש"יש בילה", הרי בכל כמות שהיא מהמים המעורבים יש מי חטאת כשרים, והזאתם מטהרת. אך אם היה שיעור להזאה, לא היתה אפשרות להזות מן המים הללו, כי שמא אין במי החטאת שבתוך התערובת כשיעור הזאה.

ב. אותה הזאה של מים כל שהוא, מטהרת אפילו כאשר מחצה מהמים "כל-שהוא"

משום שהתערב קרבנן ואין ידוע מיהו הבעלים של כל קרבן. ובכל זאת הוא קרב, ובלא סמיכה?!

אמר רבא: ותסברא, וכי הא ברייתא מתרצתא היא עד שתיקשי לך ממנה?! והרי ברייתא זאת צריכה תיקון, דקתני בה חילוק בין הכוסות הנפרדים לבין כוס אחת: **במה דברים אמורים שנותן ארבעה מתנות מכל קרבן לחוד, כשנתערבו הקרבנות כשהן חיים, והתקבל דמן בשעת שחיטה בארבע כוסות נפרדות. אבל נתערבו בהיותן שחוטין, ונבלל דמן בכוס אחת, לא צריך לתת מתן דם נפרד מכל קרבן אלא רק נתינה משותפת מהכוס האחת.**

וחילוק זה תמוה הוא, כי לענין החילוק בין ארבע כוסות לכוס אחת, מה לי נתערבו הקרבנות בהיותן חיים, מה לי נתערבו בהיותן שחוטין? והרי גם כשהתערבו לאחר שחיטה יכול להיות שהיה דמן נתון בארבע כוסות נפרדות, ויהיו חייבין במתן ד' מתנות מכל קרבן וקרבן?!

אלא, תרץ לשון הברייתא, דהכי קאמר:

במה דברים אמורים שנותן ארבע מתנות מכל קרבן לחוד, שנתערבו דמן של שחוטין בעין עירוב דמן של חיים, שהתערבו הכוסות בכוסות. אבל אם מדובר בבלול הדמים לתוך כוס אחד — נותן ד' מתנות לכולן ביחד, ואם נתן מתנה אחת בלבד מהכוס, שהיא מתנה אחת מכולן יחד — יצא.

לגרוס את שתייהן כאחת. קרן אורה

[הובאו דבריו לקמן פ א], שאם היתה צלוחית עם "מי חטאת" [אפר פרה אדומה המעורב במים חיים, ומזים את מי החטאת על טמאי מת,

15. רבי אליעזר אמר לגבי הזאת מי חטאת

אמר רמי בר חמא:

א. בכור, אין מזלזלין בקדושתו, משום שמצינו שהחמירה התורה לנהוג כבוד בקדושת הבכור, שאינו נפדה גם בהיותו בעל מום, ואינו נמכר באטליז. ומצינו **לבית שמאי** חומרא נוספת בככור יותר משאר הקדשים, שאפילו בהיותו בעל מום ובזמן הזה, **אין מאכילין** את בשרו **לנידות**. ואף שבכור בעל מום מותר באכילה לטמאים, החמירה תורה ביחס לאכילת נידה, משום שהיא "טומאה היוצאת מגופה".

ויש לדון: **תמורתו** של בכור [שאינה קריבה על המזבח, אלא היא רועה עד שנופל בה מום, ואז היא נאכלת], אם נפל בה מום, **מהו** להאכיל את בשרה לנידות?

ב. בכור אינו נפדה גם כשנופל בו מום, לפי שהחמירה תורה בקדושתו, שאין לה פדיון.

ויש לדון: **תמורתו** של בכור, **מהו** שתפדה?

ג. בכור שנפל בו מום שמותר באכילה, החמירה התורה בכבוד קדושתו, שאם בא הכהן למכור את בשרו הוא **אינו נשקל בליטרא** מפני כבוד קדושתו אלא נמכר באומד.

ויש לדון: **תמורתו** של בכור, **מהו** שתמכר במשקל בליטרא?

כשר להזאה, ו**מחצה** ממנו פסול להזאה. שהרי באותה הזאת "כל שהוא" היו מעורבים גם מים פסולים

ומדקאמר רבי שהזאה אינה צריכה שיעור, הניחה הגמרא שהוא הדין במתן דמים של קרבן על המזבח קסבר רבי שאין שיעור לדם הניתן, ואם כן תיקשי, מדוע אמר רבי שאם נתן מתנה מכוס הבלול מדמן של כמה קרבנות "רואין את המתנה, אם יש בה כדי לזה וכדי לזה, כשרה, ואם לאו פסולה"? והרי אין שיעור לנתינת הדם!?

ומתרגינן: רבי, שאמר הזאה כל שהוא מטהרת, **לדבריו דברי אליעזר קאמר** זאת. והוא עצמו חולק, וסובר שהזאה צריכה שיעור, דומיא דנתינת דמים.

ואיבעית אימא, יש לחלק ולומר, **הזאה** **לחוד,** שאין להזאת מי החטאת שיעור, ו**נתינה** של דם **לחוד,** שיש לה שיעור, משום שצריך הדם להראות על שני צידי הקרן של המזבח, שבנתינה כל שהוא על חוד הקרן הרי נראה כמתנה אחת על חודה של קרן ולא כשתי מתנות משני צידיה של הקרן. (16)

שנינו במשנה: **נתערבו** זבחים כגון עולה **בככור** או **במעשר** בהמה — ירעו עד שישתאבו, ויאכלו בככור וכמעשר.

ומביאה עתה הגמרא כמה ספיקות שהסתפק רמי בר חמא בדיני בכור.

ובטעמו של דבר שצריכים להזות פעמיים נחלקו לקמן פ א.

16. רש"י.

לטהרם מטומאתם, ונפלו לתוך מי החטאת מים פסולים, כל שהן, ונמצא שמעורבים מים פסולים בתוך מי החטאת הכשרים, יזה הכהן מהמים המעורבים שתי הזאות על הטמא, בזו אחר זו.

שאינן כן במכירת בשר בכור בעל מום שהוקדש לבדק הבית שרווח המכירה מיועד לבדק הבית ולא להבאת קרבן שקדוש בקדושת בכור, הילכך לא מזלזלינן בקדושת הבכור לצורך רווח של הקדש בדק הבית.

אמר רבי יוסי בר זבירא: תא שמע ממשנתנו: נתערבו זבחים כגון עולה בככור ובמעשר — ירעו עד שיכתאבו, ויאכלו בככור ובמעשר.

ויש לדייק: מאי לאו, למימרא דאינו נשקל בליטרא על אף שיהיה להקדש פסידא בשאר הזבחים המעורבים [שמותר לשקלם בליטרא] כדי לא לזלזל בקדושת הבכור המעורבת בהם. ומוכח שעדיפה השמירה על כבוד קדושת הבכור מרווחא דהקדש.

ודחינן: רב הונא ורבי חזקיה, תלמידי דרבי ירמיה אמרי: מי דמי מתפיס בכור לבדק הבית לעולה שנתערבה בככור!?

הרי התם, עולה שנתערבה בככור, הן שתי קדושות נפרדות, ושני גופין נפרדין, הילכך אין לזלזל בככור לצורך רווח ההקדש במכירת העולה. אבל הכא, שתי קדושות וגוף אחד, שקדושת הבכור וקדושת בדק הבית הן באותו הגוף, ושפיר מזלזלינן בקדושה אחת שבאותו הגוף לצורך רווח של קדושה אחרת שבגוף זה עצמו.

אמר רבא: תניא: בכור ומעשר, אף משהוממו — עושין תמורה, ותמורתן כיוצא בהן לכל דבריהם. (17)

ובכך נפשטו כל הבעיות.

ועוד בעי רמי בר חמא: אם התפיס [הקדיש] הכהן שהוא בעליו של בכור, משהוממו, לבדק הבית, וחלה עליו קדושת בדק הבית, ובא הגזבר של הקדש למכור את בשרו, מהו שישקול הגזבר של הקדש את בשר הבכור בליטרא [מידת משקל] בשעה שמוכרו הגזבר לזרים [ובעצם המכירה יורדת קדושת בדק הבית מבשר הבכור ומתחללת על המעות שמשלמים הקונים להקדש]?

וצידי הספק הם:

האם נאמר שיש לו לגזבר של הקדש למוכרו במשקל ולא באומד, כי רווחא דהקדש, הרווח שירוויח ההקדש במכירה על ידי משקל, עדיף על שמירת כבוד קדושת הבכור [האומרת שלא לבזותו, ולא למוכרו במשקל כדרך שמוכרים בשר חולין רגיל], כי מכירה במשקל מוסיפה רווח להקדש יותר מאשר מכירה באומד.

או דילמא זילותא דבכור עדיף, דשאני התם במכירת בשר פסולי המוקדשין, שרווח מכירתם מיועד להקרבת קרבן שיהיה קדוש באותה הקדושה של הקרבן שנפדה, מה

קדושת בכור, אבל דין מתנות מתנות כהונה לא נאמר בו אלא רק בככור עצמו. אך הרמב"ם [תמורה ג ב] כתב שתמורת הבכור ניתנת לכהנים, וכן פסק שוולדות תמורת הבכור גם הם שייכים לכהנים, וטעמו הוא, שכל דבר שיש בו קדושת בכור חל בו גם דין נתינה לכהנים.

17. נחלקו התוספות והרמב"ם אם תמורת בכור ניתנת לכהן כדין בכור, או שהיא נשאת ברשות הבעלים.

התוס' סוברים שאין בו דין נתינה לכהן, אלא הוא נאכל במומו לבעליו. ומבאר הגרי"ז שטעמם הוא, שגם אם נאמר שבתמורת בכור יש

ותמהינן על שאלתו של רבי יוסי בר אבין: כיצד יש לדמות את דין שקילת בכור בליטרא, שאינו אלא חומרא מדרבנן, למי שאמר "הפרו לי בכור והוציאו אותו לחולין", שהיא עבירה על דברי תורה, שהרי רחמנא אמר [במדבר יח יז] "לא תפרה" את הבכור!?

אלא, אמר רבי אמי: אם רצונך לפשוט את הבעיא של רמי בר חמא, כך תפשוט: הרי אין הכהן שמקדיש את הבכור בעל מום לבדק הבית יכול כלל להקדיש את ההפרש בשיווי הדמים שבין בכור שנמכר בליטרא ובין בכור שלא נמכר בליטרא. שהרי כלום חקנה זה, הכהן המקדיש את הבכור לבדק הבית, **אלא** את מה שקנוי⁽¹⁹⁾ לו בגוף

מתקף לה רבי יוסי בר אבין: מאי קא מיבעיא ליה לרמי בר חמא האם יש לזלזל בקדושת הבכור משום שהתפיסו לבדק הבית? והרי מה אילו אמר, מי שרוצה לפדות בכור, באמרו הפרו לי בכור זה, והוציאו אותו מקדושתו לחולין [ואף יהיה מותר לגוזזו ולעבוד בו, ויהיו דמיו שוים הרבה], **שהתפיסו** [דהיינו: שאני אתפיס⁽¹⁸⁾] את דמיו לבדק הבית, וירויה ההקדש מהוצאתו של הבכור לחולין, כלום שומעין לו?! והרי אין עוברין על דברי תורה לפדות בכור לצורך רווח של בדק הבית, ואם כן מאי קא סלקא דעתך דרמי בר חמא שמשום רווחא דהקדש יהיה מותר לשקול את הבכור בליטרא?

דבר, למוכרו ולהקנותו, ומה שאינו נשקל בליטרא הוא רק איסורא בעלמא, משום בזיון קדשים, ואם כן, איזה חסרון זכות יש לו בבכור הזה עד שלא יוכל להקנותו לבדק הבית?! וביאר הגרי"ז שכל האפשרות של הכהן להקדישו היא רק ב"הקדש עילוי", דהיינו, שאינו יכול להקדיש בכור בעל מום עצמו לבדק הבית כי אמרה תורה שאפילו בכור בעל מום יש בו קדושה, ואת הקדושה הזאת אי אפשר לשנות לקדושה אחרת, ולכן אי אפשר להחיל עליו את קדושת בדק הבית כלל, אלא כל מה שיכול הכהן להקדיש לבדק הבית זה רק את שוויות הממון שיש לו בבכור הזה, והוא הנקרא "הקדש עילוי", שאינו מקדיש את הבכור עצמו אלא את שוויותו כלפיו.

ולכן, גם השיווי שיש לכהן בבכור בעל מום בכך שיכול למוכרו למי שירצה אפשר להקדישו "הקדש עילוי" בלבד, והשיווי של הכהן נאמד גם באפשרות למוכרו בליטרא, כי אם אי אפשר למוכרו בליטרא, הרי יש לו שיווי ממון פחות,

18. כך היא המשמעות מלשון רש"י כת"י והמפרש. אך התוס' מעמידים בבכור בעל מום שהקדישו [התפיסו] אותו לבדק הבית, ומשום היותו בכור אין הוא מותר בגיזה ובעבודה, ולא מועיל לזה פדיון. ואדם זה רוצה לפדותו מבדק הבית, ואף להוריד ממנו את קדושת הבכור המונעת גיזה ועבודה, כדי להוסיף על דמיו, ודבר זה הוא נגד דין התורה.

19. גירסת רש"י כתב יד.

ומבאר רש"י: כלום חקנה הכהן הזה לבעל הבית אלא מה שקנוי לו בבכור זה, וכיון שאצלו לא הותר לו לישקל בליטרא, כך אין הכהן יכול להקנות לבדק הבית את עודף צמצום משקל הליטרא.

וכתב הגרי"ז בספרו על הרמב"ם [הלכות תמורה עמוד 118], שלכאורה הדברים צריכים ביאור, איזה חסרון קנין יש כאן לכהן אצל הבהמה בכך שאינו נשקל בליטרא? שהרי בכור בעל מום הוא מנכסי הכהן, והוא ממונו לכל

ותו הוינן בה: הרי קרבן פסח וקרבן אשם, נמי לא מיערב. כי האי, קרבן פסח, הוא בן שנה, והאי, אשם, הוא בן שתי שנים, שרק אז הוא נקרא "איל" וראוי להיות קרבן אשם. ומדוע לא שנה אותם התנא יחד עם אשם וחטאת שאינן מתערבין?

ומשנינן: הא איכא אשם נזיר ואשם מצורע, שנאמר בהם "כבש", וסתם כבש הוא בן שנה, כמו קרבן פסח, ולכן הם לא ניכרים.

ואיבעית אימא, תריץ הכי: גם אם פסח הוא בן שנה ואשם הוא בן שנתיים, הם יכולים להתערב ולא יהיו ניכרים. כי איכא בן שנה דמחזי כבן שתי שנים, ואיכא בן שתיים דמחזי כבן שנה.

מתניתין

א. אשם שנתערב בשלמים, שמתן דמם של אשם ושלמים שוה, אך חלוקים הם במקום שחיתתן, שאשם נשחט בצפון, ואילו שלמים נשחטים בכל מקום בעזרה. וכן חלוקים הם בזמן אכילתם, שאשם נאכל ליום ולילה, ושלמים לשני ימים ולילה, וכן חלוקים הם במקום אכילתם, שהאשם נאכל רק לפנים מהקלעים של העזרה, ואילו שלמים נאכלין בכל העיר, וכן חלוקין הם במי שאוכל אותם, שהאשם נאכל רק לזכרי כהונה, והשלמים לכל אדם.

הילכך, כיון שנתערבו —

רבי שמעון אומר: שניהם ישחטו בצפון, ויאכלו בחמור שבהן, לזכרי כהונה, בתוך

הבכור. והיות ולכהן עצמו אין אפשרות למוכרו בליטרא, אין אותו הרווח שיכול למוכרו בליטרא קנוי לו, וממילא אין בכוחו להקדישו לבדק הבית.

שנינו במשנה: הכל יכולין להתערב חוץ מן החטאת והאשם, שחטאת היא נקבה ואשם הוא זכר.

ודנה הגמרא: מאי שנא חטאת ואשם, ששנה התנא שהם אינם יכולים להתערב משום שניכר השוני ביניהם, דהאי אשם זכר, והאי חטאת נקבה. והרי חטאת ועולה נמי ניכר השוני ביניהם, שעולה באה רק מן הזכרים, וחטאת באה רק מהנקיבות!?

ומשנינן: איכא בחטאת שעיר נשיא, הבא מהזכרים.

ופרכינן: אם כדבריך, שהתנא לא שנה חטאת ועולה דמינכרי משום חטאת נשיא שהיא באה מן הזכרים, אם כן תיקשי על מה ששנינו שחטאת ואשם אינן מתערבין משום דמינכרי, והא איכא נמי חטאת נשיא, הדומה לאשם, משום שהיא באה מן הזכרים!?

ומשנינן: בין שעיר הנשיא ובין איל האשם יש הבדל ניכר —

האי, שעיר הנשיא, אין לו צמר אלא שיער. והאי, איל האשם, יש לו צמר על גופו. אבל קרבן עולה, שבאה מכל סוגי הבקר והצאן, יכולה להתערב כשהיא באה מהשעירים בשעיר הנשיא מבלי יכולת להכירם, הילכך לא תני עולה וחטאת אינן מתערבין.

הקלעים, וליום ולילה, בלבד.

ובעל קרבן השלמים יוצא ידי חובתו, שהרי הוקרבו השלמים לשם מי שהוא בעליהן, על אף שלא היה ידוע מי הוא הקרבן שהוא שלמים. אבל בעל קרבן האשם לא יצא ידי חובתו.

אמרו לו חכמים רבי שמעון: אין מביאין קדשים לבית הפסול. ואם קרבים שניהם, נמצא קרבן השלמים מתמעט בזמן אכילתו, ובמקום אכילתו, ובאוכליו, ועלול הוא להיות נותר כתוצאה מכך, ולבוא לבית הפסול.

אלא, ירעו שניהם עד שיסתאבו, וימכרו, ויביאו בדמי שניהם אשם ושלמים, ויאכלום כל אחד כדינו.

ב. נתערבו חתיכות בשר קדשים בחתיכות בשר קדשים אחרות, כגון שהתערבו חתיכות בשר של קדשי קדשים בחתיכות בשר קדשים קלים, או שנתערבו חתיכות בשר של קרבנות הנאכלין ליום אחד, כגון תודה, בחתיכות בשר של קרבנות הנאכלין לשני ימים ולילה — יאכלו כל החתיכות המעורבות כדין החמור שבהן, אליבא דכולי עלמא, שהרי אין להן תקנה אחרת.

גמרא

תני תנא קמיה דרב: שביעית — אין לוקחין בדמיה תרומה, מי שהיו בידו מעות שהתקדשו בקדושת שביעית [שנתפסה הקדושה על המעות כאשר שילמו בהן עבור פירות שביעית], אין ליקח בדמים אלו

תרומה, כי אם יקנה תרומה בדמי שביעית, תתקדש בכך התרומה בקדושת שביעית, ואין לעשות כן מפני שממעט באכילתה של התרומה, שהרי אינו רשאי לאוכלה אחרי זמן הביעור.

אמרוהו רבנן להאי ברייתא קמיה דרבה, והוסיפו לומר: הא, ברייתא זו, היא דלא כרבי שמעון במשנתנו.

דאי כרבי שמעון, האמר, מביאין קדשים לבית הפסול. שהרי אמר רבי שמעון במשנתנו שאשם ושלמים אשר התערבו זה בזה, אפשר לשחוט את שניהם, ויאכלו כחמור שבהן, אף על פי שממעט את זמן אכילתם של השלמים, ומביאין לידי נותר, ולבית הפסול.

אמר להו רבה: **אפילו תימרו** שהברייתא היא כדברי רבי שמעון במשנתנו, גם אתיא שפיר מה ששינונו בברייתא שאין לוקחין תרומה בדמי שביעית. כי הני מילי שהתיר רבי שמעון במשנתנו להקריב את האשם והשלמים יחד ולאוכלם כחמור שבהן, **דאיעבד** [בדיעבד], כדי שלא ירעו עד שיסתאבו אלא יקרבו הם בעצמם. אבל האיסור לקנות בדמי שביעית תרומה, שהוא דין לכתחילה, לא התיר רבי שמעון להביא את התרומה לבית הפסול בצמצום זמן אכילתה.

ופרכינן: וכי לכתחילה לא מתיר רבי שמעון להביא קדשים לבית הפסול?

איתיביה אביי: הרי שינונו לקמן במשנה [צ' עו-א] א: **וכולו, כל הקדשים הנאכלין, רשאיין הכהנים לשנות באכילתן** [דהיינו, לאכלן